



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT



Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

STRATEGIJA KULTURE VEDENJA IN VZGOJA ZA VARNO MOBILNOST OTROK IN MLADOSTNIKOV V SISTEMU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA DO LETA 2020



VARNA MOBILNOST
v vzgoji in izobraževanju

Ljubljana, maj 2017

Strategijo kulture vedenja in vzgoje za varno mobilnost v vzgoji in izobraževanju do leta 2020 so pripravili: Aleš Ojsteršek, predsednik (Urad za izobraževanje, MIZŠ), mag. Tjaša Kotar (Urad za izobraževanje, MIZŠ), mag. Marta Novak (Zavod RS za šolstvo), Mateja Markl (Javna agencija RS za varnost prometa), Mirela Flego, Neli Romanello, Tina Stanovnik (vsi Osnovna šola Sečovelje), mag. Alenka Velkavrh (Osnovna šola n. h. Maksa Pečarja, Ljubljana--Črnuče), Miran Mozetič (Srednja prometna šola, TŠC Nova Gorica), David Razboršek (Zavod Vozim), Robert Štaba (AMZS) in Jelena Torbica (Ministrstvo za infrastrukturo in prostor).

VSEBINA

1 UVOD.....	4
1.1 NAMEN DOKUMENTA.....	4
1.2 OPREDELITEV PODROČJA PROMETNE VZGOJE/VARNE MOBILNOSTI.....	4
1.3 PODROČNI DOKUMENTI.....	5
2 PROMETNA VZGOJA/VARNA MOBILNOST.....	6
2.1 NAMEN	5
2.2 CILJI	6
2.3 NAČELA.....	9
2.4 URESNIČEVANJE NAČEL NA PRIMERIH DOBRE PRAKSE.....	10
3 VLOGA IN POMEN RAZLIČNIH DELEŽNIKOV.....	14
4 ZAKLJUČEK.....	16
5 LITERATURA IN VIRI.....	17
6 ZAKONSKE PODLAGE.....	18
7 PRILOGE.....	19
7.1 PRILOGA: ANALIZA STANJA O VZGOJI ZA CESTNO-PROMETNO VARNOST V VIZ V SLOVENIJI IN DRUGIH DRŽAVAH.....	19
7.2 PRILOGA: UMEŠČENOST PROMETNE VZGOJE V NEKATERIH EVROPSKIH DRŽAVAH.....	23

1 UVOD

1.1 NAMEN DOKUMENTA

Strategija je dokument razvojnega načrtovanja in ureja izvajanje področja prometne vzgoje/varne mobilnosti v vzgojno-izobraževalnih zavodih v Republiki Sloveniji (vrtci, osnovne in srednje šole (v nadaljevanju VIZ)). Dokument je pripravila delovna skupina in je podlaga za nadaljnje aktivnosti Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljevanju MIZŠ) in Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (v nadaljevanju ZRSŠ).

Namen strategije je **spodbuditi** vodstvene in strokovne delavce VIZ k **razvijanju in krepitvi znanj in veščin** za varno mobilnost ter **približati** otrokom¹ širši okvir varne mobilnosti, ki vključuje **elemente gibanja, zdravega načina** življenja, okolja, **ekologije** in **družbe** (spoštovanje, strpnost) ter skozi **razvoj socialnih** in gibalnih kompetenc doprinese k **višji pismenosti** na področju prometne varnosti/varne mobilnosti.

Strategija je sestavljena iz več poglavij: vizije varne mobilnosti, ciljev in ukrepov za doseganje ciljev, načel in njihovo udejanjanje skozi primere, vloge različnih deležnikov na področju prometne vzgoje oz. varne mobilnosti.

Prilogi dokumenta sta analiza stanja o vzgoji in izobraževanju za cestno-prometno varnost v VIZ v Sloveniji, ki je nastala decembra 2015 in umeščenost prometne vzgoje v evropskih državah.

1.2 OPREDELITEV PODROČJA PROMETNE VZGOJE/VARNE MOBILNOSTI

Prometna vzgoja pomeni načrtovano celovito vzgojo in izobraževanje za varno udeležbo v prometu. Z njo se prične že zgodaj v družini - od drugega leta otroka naprej pa vse do konca življenja izobražujemo različne udeležence v prometu. V vzgoji in izobraževanju je zasnovana kot medpredmetno področje, kjer so v ospredju kompetence otrok za varnejše sodelovanje v prometu (v vlogi pešca, kolesarja, potnika ter kasneje voznika).

Prometna vzgoja se izvaja na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja - od vrtcev, osnovnih in srednjih šol ter za tem v okviru šol voženj in delavnic za izobraževanje odraslih. Prometna vzgoja je v okviru formalnega izobraževanja za odrasle delno vključena v kurikulume, dodatne preventivne aktivnosti in programi pa nadgradijo osnovne cilje. Področje prometne vzgoje je vključeno tudi v vseživljenjsko učenje za varno sodelovanje v prometu v okviru Nacionalnega programa varnosti cestnega prometa 2013-2022² (v nadaljevanju Nacionalni program).³

Pojem prometna vzgoja se nagiba k pojmu varna mobilnost. **Varna mobilnost** je sodoben način življenja in dela v vrtcih in šolah. Spodbuja in krepi veščine za kulturo vedenja v prometu, zdrav način življenja, odnos do okolja ter ekonomičnost vlog udeležencev v prometu. Varna mobilnost je filozofija življenja, tok današnjega časa in prostora ter potreba vsakega posameznika, ki je povezan z aktivnim načinom mobilnosti.

¹ Izraz otrok je nadpomenka za otroka v vrtcu, učenca v osnovni šoli in dijaka v srednji šoli.

² Resolucija o nacionalnem programu varnosti cestnega prometa za obdobje od 2013 do 2022 (ReNPVCP13-22), https://www.avp-rs.si/file/2015/11/NPVCP_knjižica.pdf

³ Povzeto po: <https://www.avp-rs.si/preventiva/prometna-vzgoja>, 13.6.2016

V strokovni literaturi se pojavi pojem **trajnostna mobilnost**, ki opredeljuje upravljanje trajnostne mobilnosti za zagotavljanje pogojev za povečanje deleža poti, opravljenih na trajnosten način, kar pomeni tudi spodbujanje otrok in zaposlenih, da prihajajo v šolo, vrtec ali na delo peš, s kolesom ali javnim prevozom.⁴

1.3 PODROČNI DOKUMENTI

Skrb za razvoj prometne vzgoje in prometne kulture je temeljna naloga vseh strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju v vrtcih ali šolah. **Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja**⁵ (ZOFVI) določa cilje na vseh področjih vzgoje in izobraževanja. Poleg omenjenega zakona področje predšolske vzgoje v vrtcih natančneje ureja **Zakon o vrtcih**⁶, področje osnovnega šolstva **Zakon o osnovni šoli**⁷, kjer je prometna vzgoja del razširjenega programa. Zakon o osnovni šoli določa brezplačen prevoz, da bi zagotovili varnost otrok na poti v šolo (56. čl.). Srednješolsko področje podrobneje urejata **Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju**⁸ in **Zakon o gimnazijah**⁹. Posamezna vprašanja podrobneje urejajo podzakonski predpisi. **Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole**¹⁰ določa normativ za oblikovanje skupine za učenje in preverjanje vožnje v prometu za kolesarski izpit (normativ je 5 učencev; 37. člen), **Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami**¹¹ določa normativ za oblikovanje skupine za učenje in preverjanje vožnje v prometu za kolesarski izpit (3 učenci; 40. člen).

Kurikulum za vrtce¹² je nacionalni dokument, ki opredeljuje cilje za vsa področja predšolske vzgoje v vrtcu, tudi za prometno vzgojo. V **učnih načrtih** v osnovni šoli je prometna vzgoja medpredmetno področje in del razširjenega programa šole (interesne dejavnosti, podaljšano bivanje, jutranje varstvo, dnevi dejavnosti ter druge dejavnosti: preventivne akcije, projekti, natečaji, tečaji), v srednjih šolah je to področje umeščeno med obvezne in neobvezne izbirne vsebine.

Nacionalni program opredeljuje cilje in vsebine prometne vzgoje, ki jo uresničujemo v sistemu vzgoje in izobraževanja, saj gre za medpredmetno področje.

Zakon o voznikih¹³ opredeljuje pogoje za vožnjo koles in opravlja usposabljanja za vožnjo kolesa ter kolesarski izpit ter odgovornost staršev nad otrokom ali mladoletnikom, ko je ta udeležen v cestnem prometu (85. čl.). **Zakon o cestah**¹⁴ ureja prometno ureditev na občinskih cestah z ukrepi za umirjanje prometa za varnost otrok, pešcev in kolesarjev, zlasti v bližini

⁴ Povzeto po: Trajnostna mobilnost. Priročnik za vzgojitelje v vrtcih, str. 11.

⁵ Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>

⁶ Zakon o vrtcih, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO447>

⁷ Zakon o osnovni šoli, <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200681&stevilka=3535>

⁸ Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4325>

⁹ Zakon o gimnazijah, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO450>

¹⁰ Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (UL RS, št. 57, 29.6.2007),

<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV7973>

¹¹ Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami,

<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV7972>

¹² Kurikulum za vrtce, http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/pdf/vrtci_kur.pdf

¹³ Zakon o voznikih, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>

¹⁴ Zakon o cestah, <https://www.uradni-list.si/1/content?id=101701>

vzgojno-varstvenih, izobraževalnih in zdravstvenih ustanov, igrišč, kjer se udeleženci cestnega prometa pojavljajo v večjem številu (100. čl.).

Smernice za šolske poti¹⁵ so osnovane na prometni in šolski zakonodaji in primerih dobrih praks iz lokalnih okolij ter predstavljajo koristen in uporaben pripomoček osnovnim šolam in lokalnim skupnostim za izdelavo učinkovitih načrtov šolskih poti. Njihov namen je otrokom in mladostnikom zagotoviti varno pot v vrtec in šolo.

Koncept Usposabljanje za vožnjo kolesa in kolesarski izpit¹⁶ je del rednega in razširjenega programa življenja in dela šole ter drugih aktivnosti v osnovni šoli, ki ga šola ponudi otrokom in staršem. V teoretično usposabljanje in vožnjo na poligonu so vključeni vsi otroci v okviru rednega programa osnovnošolskega izobraževanja. Učenec se ob sodelovanju staršev prostovoljno odloči za vključitev v usposabljanje za vožnjo kolesa in kolesarski izpit. Gibalno ovirani otroci lahko opravljajo usposabljanje za vožnjo kolesa in kolesarski izpit s prilagojenim kolesom, triciklom, ipd. Po uspešno opravljenem kolesarskem izpitu starši s podpisom na kolesarski izkaznici potrjujejo, da otroku v cestnem prometu dovoljujejo/ne dovoljujejo samostojne vožnje s kolesom.

2 PROMETNA VZGOJA/VARNA MOBILNOST

2.1 NAMEN

Namen prometne vzgoje/varne mobilnosti je otroke kot najbolj ranljivo skupino opolnomočiti za varno sodelovanje v cestnem prometu, krepiti njihovo samospoštovanje, veščine in kompetence za vsakodnevno varno udeležbo in zagotoviti potrebe vseh ljudi v družbi in okolju prijazni mobilnosti.

2.2 CILJI

Temeljni cilj varne mobilnosti v VIZ je **krepitev znanja in veščin za varno mobilnost, upoštevanje in spoštovanje drugih** udeležencev v prometu, **varno vključevanje, upoštevanje pravil, varno vedenje v prometu v vlogi pešca, kolesarja ali sopotnika v vozilu, oblikovanje in usvajanje ustreznih stališč in spretnosti, krepitev moralnih vrednot, odgovornost in strpnost do sebe in drugih.**

Varna mobilnost upošteva in vključuje vidike **gibanja, zdravja tj. zdravega načina življenja (hoja, kolesarjenje, rolanje, ipd.), medsebojnega druženja, komuniciranja, spoštovanja različnosti in drugačnosti, strpnosti, okolja in ekologije, urbanizma, cestne infrastrukture.** Cilji za uresničevanje področja varne mobilnosti so naslednji:

- 1. CILJ** Preizkušati **inovativne pedagoške pristope in strategije poučevanja in učenja, usmerjene na učečega se.**

Cilj bomo dosegli:

¹⁵ Smernice za šolske poti, <https://www.avp-rs.si/preventiva/solske-poti/>

¹⁶ Koncept Usposabljanje za vožnjo kolesa in kolesarski izpit, <http://www.mizs.gov.si/>, <http://www.zrzs.si/>

- z razvojem celovite didaktike poučevanja in učenja, ki vključujejo medpredmetnost in interdisciplinarnost,
- z razvijanjem inovativnih, aktivnih in učinkovitih metod poučevanja, ki spodbujajo učenčevo mišljenje, da bi povezal znanje za boljše razumevanje ter udeležanje varne mobilnosti¹⁷,
- s kompenzacijo primanjkljajev pri učečih se ki izhajajo iz nestimulativnega družinskega in/ali družbenega okolja,
- z razvojnimi projekti na nacionalni ravni in povezovanjem v razvojne mednarodne projekte, ki razvijajo inovativne in spreminjajo obstoječe pedagoške pristope in strategije poučevanja in učenja, usmerjene na učečega se,
- s prijavljanjem na natečaje, razpise, projekte, tečaje,
- z razvojem digitalnih in interaktivnih e-gradiv,
- z razvijanjem, prenavljanjem in posodabljanjem spletnih gradiv, namenjenih področju, ki ponuja simulacijo oz. testiranje kolesarja, teoretični in praktični del kolesarskega izpita, teoretični in praktični del tekmovanj,
- s spodbujanjem razvijanja lastnih proaktivnih pristopov s čim večjo vključenostjo učečih,
- z razvijanjem didaktičnih iger, animacij, demonstracij in diskusije med otroki o različnih vlogah.

2. CILJ Razvoj in krepitev znanja, veščin ter kulture vedenja v prometu.

V VIZ pri otroku **razvijamo spretnosti in veščine** za obvladovanje različnih prometnih situacij za čim bolj varno vedenje, ko se znajde v vlogi pešca, sopotnika, kolesarja ali uporabnika drugih prevoznih sredstev. **Usposobimo** ga za izbiro situacij, ki mu zagotavljajo največjo varnost in **razvijamo spoštljiv odnos do sebe** in drugih, do okolja, narave ter vrednot, ki so zelo pomembne za zagotavljanje varne mobilnosti. Otroka in starše v osnovni šoli spodbujamo k opravljanju kolesarskega izpita.

Cilj bomo dosegli:

- z **zagotavljanjem usposabljanja** strokovnih delavcev za krepitev kompetenc za varno mobilnost,
- z **vključevanjem vsebin** vizije varne mobilnosti v obvezni in razširjeni program življenja in dela osnovnih in srednjih šol ter kurikula za vrtce,
- s **stalnim ozaveščanjem** o pomembnosti kulturnega ravnanja v prometu, med drugim o upoštevanju pravil in uporabi različnih varnostnih sredstev,
- z ozaveščanjem staršev o pomembnosti vsebin varne mobilnosti,

¹⁷ Povzeto po priročnikih:

Priročnik za vzgojitelje v vrtcih Trajnostna mobilnost, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/vrtci.pdf>,

Priročnik za učitelje v osnovni šoli Trajnostna mobilnost, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/osnovne-%C5%A1ole.pdf>.

Priročnik za učitelje v srednjih šolah Trajnostna mobilnost, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/srednje-%C5%A1ole.pdf>

- s **skupnostnim pristopom**, s katerim bomo krepili znanje in splošne kompetence ter **večpredmetne veščine** za varno mobilnost na način, da prometno vzgojo povežemo in obogatimo:
 - z drugimi področji (gibanjem, zdravim načinom življenja, okoljem in ekologijo (spodbujanje hoje, kolesarjenja, rolanja, ipd.)),
 - z vplivanjem na ustrezna stališča in vedenja do alkohola, tobaka, drog in drugih psihoaktivnih substanc,
 - z druženjem, medsebojnim sodelovanjem, pridobivanjem in obvladovanjem socialnih in komunikacijskih spretnosti, s skupinskim delom,
 - s spodbujanjem, usmerjanjem in razumevanjem za medsebojno strpnost in spoštovanjem različnosti in drugačnosti (razvijanje navad, ki nam pomagajo živeti v skupnosti),
 - z razvijanjem ljubezni do sebe, ki omogoča, da bomo pazili nase, se spoštljivo in odgovorno obnašali v družbi, na cesti, ipd.,
 - z razvijanjem temeljnih vrednot,
 - z razvijanjem kritičnega mišljenja s postavljanjem vprašanj in analiziranjem realnih prometnih dogodkov v okolici šole in kraju bivanja (prečkanje ceste, obnašanje v križišču),
 - s spodbujanjem vrednotenja vsakodnevnih dogodkov, ravnanj in odločitev v šoli, njeni okolici, v kraju, v občini,
 - z raziskovalnim pristopom, opazovanjem, terenskim delom, ki pomaga učencem se razvijati odločanje, izražati mnenja, obvladovati čustva,
 - z opredeljevanjem pojmov in problemov,
 - z raziskovanjem dokaznih gradiv za posamezno razlago, analiziranjem predpostavk in naravnostjo v posameznih sklepih, dopuščanjem različnih interpretacij in omogočanjem odprtosti,
 - z udeležbo na občinskih in regijskih tekmovanjih Kaj veš o prometu?,
 - s prijavljanjem na razpise, natečaje, projekte, tečaje,
 - z raziskovalnimi nalogami,
 - s sodelovanjem v nacionalnih preventivnih akcijah za večjo varnost v prometu,
 - z aktivnimi pristopi (problemske razprave, debatni krožki, igre vlog, učne simulacije z aktivnim vključevanjem učencev, da pridobijo občutek, da s svojim vsakodnevnim delovanjem in odločitvami vplivajo na okolje in na družbeno prihodnost),¹⁸
 - s spodbujanjem, da skupaj z otroki prehodimo poti, ki jih uporabljajo na poti v in iz vrtca in šole.

3. CILJ Stalno strokovno usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju.

Cilj bomo dosegli:

¹⁸ Povzeto po priročnikih:

Priročnik za vzgojitelje v vrtcih Trajnostna mobilnost, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/vrtci.pdf>,

Priročnik za učitelje v osnovni šoli Trajnostna mobilnost, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/osnovne-%C5%A1ole.pdf>.

Priročnik za učitelje v srednjih šolah Trajnostna mobilnost, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/srednje-%C5%A1ole.pdf>

- z zagotavljanjem različnih oblik usposabljanja vodstvenih in strokovnih delavcev v VIZ,
- z usposabljanjem strokovnih delavcev za izvajanje in opravljanje kolesarskega izpita,
- s spodbujanjem izvajanja usposabljanja za kolesarski izpit.

4. CILJ Spodbujati sodelovanje in povezovanje z deležniki (znotraj in zunaj VIZ).

Krepimo ozaveščanje, medsebojno povezanost in interakcijo posameznih elementov ter se povezujemo z ostalimi deležniki.¹⁹

Cilj bomo dosegli:

- z mreženjem po vertikali in horizontali v VIZ
- s širjenjem razvojno-raziskovalnega okolja za interdisciplinarno sodelovanje različnih deležnikov,
- z načrtovanjem, izvajanjem in sprotnim evalviranjem aktivnosti v letnih delovnih načrtih v sodelovanju z ostalimi deležniki na lokalni, državni in mednarodni ravni,
- s sodelovanjem in povezovanjem na mednarodni ravni,
- s povabilom k sodelovanju pri različnih aktivnostih za starše in druge deležnike v prometu,
- z različnimi medijsko podprtimi sporočili oz. kampanj za večjo varnost (izobraževalni spoti).

Priporoča se, da se v vizijo VIZ vključijo cilji in aktivnosti varne mobilnosti (letni delovni načrt).

Za doseganje ciljev je potreben skladen celostni in interdisciplinarni pristop, pri katerem bodo upoštevane sinergije ciljev politik na šolskem in strokovnem področju varne mobilnosti.²⁰

2.3 NAČELA

Splošna načela

1. Načelo avtonomnosti in strokovne odgovornosti vodstvenih in strokovnih delavcev
2. Načelo informiranosti in dostopnosti
3. Načelo enakih možnosti
4. Načelo povezovanja in sodelovanja ter interdisciplinarnosti
5. Načelo odprtosti kurikula
6. Načelo kontinuitete izobraževanja in stalnega strokovnega usposabljanja
7. Načelo celovitega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev in drugih strokovnjakov

Posebna načela

8. Načelo kulture vedenja v prometu (vedenje, vrednote, pravila ravnanja)

¹⁹ Priporočila so povzeta in izhajajo iz Priročnika za učitelje v osnovni šoli Trajnostna mobilnost, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/osnovne-%C5%A1ole.pdf>.

TRAJNOSTNA mobilnost. Priročnik za vzgojitelje v vrtcih / [avtorji Katarina Otrin ... [et al.] ; urednici Polona Demšar Mitrovič, Mojca Balant]. - Ljubljana : Ministrstvo za infrastrukturo in prostor, 2013, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/vrtci.pdf>
TRAJNOSTNA mobilnost. Priročnik za učitelje v srednjih šolah / [avtorji Katarina Otrin... [et al.] ; urednici Polona Demšar Mitrovič, Mojca Balant]. - Ljubljana : Ministrstvo za infrastrukturo in prostor, 2013, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/srednje-%C5%A1ole.pdf>

²⁰Vir: Resolucija o nacionalnem programu varnosti cestnega prometa za obdobje od 2013 do 2022 (ReNPVCP13-22)

9. Načelo ohranjanja okolja in skrb za čisto okolje
10. Načelo gibanja in skrb za zdravje

2.4 URESNIČEVANJE NAČEL

1 Načelo avtonomnosti in strokovne odgovornosti vodstvenih in strokovnih delavcev (avtonomija VIZ, vodstvenih in strokovnih delavcev)

Vzgoja za varno mobilnost se v vrtcu prepleta skozi vsa področja kurikula, je del načina življenja in dela v njem. Vsebine in dejavnosti predstavljajo možne poti in načine uresničevanja ciljev. V osnovni šoli se znotraj učnih načrtov posameznih predmetov v obveznem programu in drugih dejavnosti razširjenega programa umeščajo aktivnosti in vsebine varne mobilnosti. Enako je omogočena avtonomnost srednjih šol.²¹

V **srednji šoli** se tematika varne mobilnosti vključuje in povezuje pri različnih predmetih in na več področjih.²²

2 Načelo informiranosti in dostopnosti (razvijanje, uvajanje in spremljanje)

VIZ mora imeti dostop do informacij, ki vključujejo nove pristope k učenju, pregled nad aktivnostmi, informacije o sodelovanju z različnimi deležniki v lokalnem okolju in v nacionalnem okviru.

3 Načelo enakih možnosti (vsem zagotovljeno in omogočeno)

Vsem otrokom je potrebno ponuditi enake pogoje za razvoj znanja, veščin za varno mobilnost.

4 Načelo povezovanja in sodelovanja ter interdisciplinarnosti

V VIZ se prepletajo aktivnosti na interni ravni v zavodu, navzven pa se povezujejo s skupnostnim pristopom in v sodelovanju z ostalimi deležniki v lokalnem in širšem okolju, na nacionalni in mednarodni ravni. V vzgojno-izobraževalnem procesu sodelujejo različni strokovnjaki s področja šolstva. V aktivnosti VIZ se vključujejo vsi deležniki, ki poleg stroke in otrok sooblikujejo proces (starši, stari starši, prijatelji, prostovoljci, društva, NVO).

5 Načelo odprtosti kurikula (izvedbeni, enoviti kurikul)

Ustvarjanje spodbudnega okolja, proaktivna vloga vodstvenih, strokovnih delavcev in otrok vključuje vsešolski pristop.

6 Načelo kontinuitete izobraževanja in stalnega strokovnega usposabljanja

V VIZ je na vseh nivojih zagotovljena vzgoja in izobraževanje za varno mobilnost, ki je prilagojena otrokovemu starostnemu obdobju ter VIO. Intenzivnost in kompleksnost ter povezljivost vsebin in aktivnosti za varno mobilnost naraščajo in so prilagojene otrokovi starosti.

7 Načelo celovitega izobraževanja in opolnomočenega usposabljanja strokovnih delavcev in drugih strokovnjakov

²¹ Povzeto po Trajnostna mobilnost, Priročnik za učitelje v osnovni šoli, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/osnovne-%C5%A1ole.pdf>

²² Povzeto po Trajnostna mobilnost, Priročnik za učitelje v srednjih šolah, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/srednje-%C5%A1ole.pdf>

Učitelju, ki koordinira in izobražuje na temo prometno-varnostnih vsebin, mora biti omogočena in zagotovljena kontinuiteta njegovega dela ter različna strokovna usposabljanja (seminarji, delavnice, svetovanja) v VIZ po različnih regijah, posebej za vrtce, osnovne in srednje šole z namenom krepitve vsebin vizije varne mobilnosti.

8 Načelo kulture vedenja v prometu (vključuje obnašanje vseh udeležencev v prometu, vedenje, moralne vrednote, kot so spoštovanje, odgovornost, upoštevanje pravil ravnanja, reda, predpisov in zakonov)

Varna mobilnost kot dolgoročni ukrep omogoča otrokom, da na varen način usvojijo osnovne odnose in vedenjske vzorce, potrebne za varno vključevanje v cestni promet v različnih vlogah. Pri zagotavljanju večje varnosti otrok moramo upoštevati različna starostna obdobja, ki določajo posamezne ukrepe. Varna mobilnost je pri mlajših otrocih usmerjena v razumevanje prometa, znanja in veščine, ki jih mora obvladati otrok, da bi varno sodeloval v prometu v vlogi pešca, potnika v osebni avtomobilu in v vozilih javnega prevoza, pripravljati pa se mora tudi na samostojno kolesarjenje. Za boljšo ozaveščenost in varnost v prometu se priporoča opazovanje prometa skupaj z otroki, pogovor o prometnih znakih in predpisih ter o sodelovanosti v cestnem prometu.

9 Načelo ohranjanja okolja in skrb za čisto okolje

Z inovativnimi učnimi pristopi VIZ razvija odgovornost posameznika do sebe, odgovornost do drugih, odgovornost in skrb za varno ter čisto okolje.

10 Načelo gibanja in skrb za zdravje

V VIZ je posebna pozornost namenjena krepitvi in ohranjanju duševnega in telesnega zdravja; gibanje; komunikacija; ekologija, tj. trajnostna mobilnost.

3 VLOGA IN POMEN RAZLIČNIH DELEŽNIKOV

3.1. VODSTVENI DELAVEC

Ravnatelj kot odgovorni vodja vrtca oz. šole lahko **prispeva** k večji prometni varnosti in razvoju varne mobilnosti tako, da **skrbi** za varnost otrok in ostalih, za dobro poznavanje in upoštevanje zakonodaje, za **načrtovanje** in izvajanje vsebin v vseh VIO ter jih vnese v letni delovni načrt vrtca, šole. Ravnatelj **imenuje** strokovnega delavca, ki koordinira področje varne mobilnosti v VIZ. **Spodbuja strokovne delavce k načrtnemu izvajanju vsebin s področja varne mobilnosti ter spremlja izvajanje** ter sodeluje z drugimi deležniki.

3.2. STROKOVNI DELAVEC

Strokovni delavec **koordinira področje** varne mobilnosti, **spodbuja** izvajanje obveznih izbirnih prometnih vsebin v obveznem in razširjenem programu življenja in dela vrtca in šole, poskrbi za **dosledno izvajanje** kolesarskega izpita, spremlja in se **prijavlja** v projekte, natečaje, razpise, z vodstvom usklajuje dejavnosti varne mobilnosti. Otroke **seznanja** s prometnimi vsebinami ter sodeluje s starši. Povezuje se z zunanjimi deležniki, **širi vizijo varne mobilnosti**. Pred začetkom novega šolskega leta strokovni delavec načrtuje dejavnosti, ki jih bo vključil v LDN. Spodbuja ponudbo krožkov, interesnih dejavnosti, dogodkov, okroglih miz ter sodelovanje v različnih medijih in se **stalno strokovno usposablja**.

3.3. DELEŽNIKI IZVEN VIZ – SINERGIJE RAZLIČNIH STROKOVNIH DELAVCEV NA PODROČJU VARNE MOBILNOSTI

Za razvoj področja je potrebno krepiti povezovanje, sodelovanje, mreženje različnih resornih ministrstev, javnih zavodov in nevladnih organizacij, društev, prostovoljcev.

Različni strokovni delavci, ki vstopajo v VIZ pripravljajo programe, spodbujajo izvajanje, spremljajo delo strokovnih delavcev v VIZ

4 VLOGA ZRSS, MIZŠ

- USPOSABLJANJE (seminarji, strokovna srečanja, dnevi odprtih vrat, posveti),
- PRIPRAVA ORODIJ – spletna stran zrss (e-priročnik, primeri dobre prakse, forum),
- SPREMLJANJE DELA V VIZ – instrumentarij (opazovalna lestvica, anketni vprašalnik, intervju, A/V posnetki, poročilo),
- EVALVIRANJE NA RAVNI VIZ IN NACIONALNI RAVNI.

4 ZAKLJUČEK

Namen aktivnosti na področju varne mobilnosti je opolnomočiti otroka za varen in zdrav način življenja, vedenje v cestnem prometu. Otroka preko aktivnosti vodimo do spoznanja, da ljudje s svojim vsakodnevnim delovanjem in odločitvami vplivamo na naravno in družbeno okolje, pri čemer razvijamo trajnostno mobilnost.

Z inovativnimi pedagoškimi pristopi poučevanja in učenja v vrtcih in šolah, usmerjenega na učečega se, z razvojem in krepitvijo znanja, veščin, socialnih, gibalnih in kulturnih kompetenc ranljivih skupin, s stalnim strokovnim usposabljanjem in ozaveščanjem vodstvenim in strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju ter sodelovanjem in povezovanjem lahko omogočimo in zagotavljamo trajnostna mobilnost, ki bo varna, prijazna in koristna vsem.

Vizija varne mobilnosti tako poudarja združitev več področij - od krepitve zdravja in gibanja, ekološkega in okoljskega vidika do družbenega elementa, povezanega v eno področje – trajnostna mobilnost.

5 LITERATURA IN VIRI

- Prvi koraki v svetu prometa: v pomoč staršem pri prometni vzgoji otrok. 2010. Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa, Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, <https://www.avp-rs.si/preventiva/gradiva/publikacije/prvi-koraki-v-svetu-prometa/>
- Resolucija o nacionalnem programu varnosti cestnega prometa za obdobje od 2013 do 2022 (ReNPVCP13-22), https://www.avp-rs.si/file/2015/11/NPVCP_knjizica.pdf
- Še vedno vozim-vendar ne hodim, <http://www.vozim.si/sl>
- TRAJNOSTNA mobilnost. Priročnik za vzgojitelje v vrtcih / [avtorji Katarina Otrin ... [et al.] ; urednici Polona Demšar Mitrovič, Mojca Balant]. - Ljubljana : Ministrstvo za infrastrukturo in prostor, 2013, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/vrtci.pdf>
- TRAJNOSTNA mobilnost. Priročnik za učitelje v osnovnih šolah / [avtorji Matej Ogrin ... [et al.] ; urednici Polona Demšar Mitrovič, Mojca Balant]. - Ljubljana : Ministrstvo za infrastrukturo in prostor, 2013, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/osnovne-%C5%A1ole.pdf>
- TRAJNOSTNA mobilnost. Priročnik za učitelje v srednjih šolah / [avtorji Katarina Otrin... [et al.] ; urednici Polona Demšar Mitrovič, Mojca Balant]. - Ljubljana : Ministrstvo za infrastrukturo in prostor, 2013, <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/srednje-%C5%A1ole.pdf>
- Trajnostna mobilnost, Fokus društvo za sonaraven razvoj,
- http://www.focus.si/files/Publikacije/trajnostna_mobilnost.pdf
- Evropska komisija. (2010). Smernice za varnost v cestnem prometu 2011-2020: Povzetek predloga Evropske komisije. Pridobljeno na http://ec.europa.eu/transport/road_safety/pdf/road_safety_citizen/road_safety_citizen_100924_sl.pdf
- Smernice za šolske poti, <https://www.avp-rs.si/preventiva/solske-poti/>
- Koncept Usposabljanje za vožnjo kolesa in kolesarski izpit, : <http://www.mizs.gov.si/>, <http://www.zrss.si/>

6 ZAKONSKE PODLAGE

- Dokument Evropske Komisije Na poti k evropskemu varnemu območju: usmeritve za prometno varnost 2011-2020, http://ec.europa.eu/transport/road_safety/pdf/road_safety_citizen/road_safety_citizen_100924_en.pdf .
- Globalni načrt aktivnosti za Desetletje aktivnosti za prometno varnost 2011 – 2020, http://www.who.int/roadsafety/decade_of_action/plan/plan_english.pdf?ua=1
- Otroška deklaracija prometne varnosti v letu 2015, v okviru 3. svetovnega dneva prometne varnosti otrok in mladine 4-10. maj 2015, tudi pri nas prevedena in predstavljena.
- Kurikulum za vrtce, http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/pdf/vrtci_kur.pdf
- Resolucija Združenih narodov 64/2551 iz marca 2010 je razglasila aktivnosti Desetletje aktivnosti za prometno varnost 2011 – 2020 ter Sodelovanje med UN in WHO.
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>
- Zakon o vrtcih (Ur. l. RS št. 12/96), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO447>
- Zakon o osnovni šoli, <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200681&stevilka=3535>
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), (Uradni list RS, št. 58/11, 40/12 – ZUJF in 90/12)
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4325>
- Zakon o gimnazijah, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO450>
- Zakon o voznikih, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>
- Zakon o pravilih cestnega prometa. (Ur. l. RS, št. 109/10 in spremembe)
- Zakon o cestah, <https://www.uradni-list.si/1/content?id=101701>
- Zakon o motornih vozilih.
- Pravilnik o prometni signalizaciji in prometni opremi na cestah (letos 2016).
- Pravilnik o napravah in opremi vozil v cestnem prometu (Ur. l. RS št. 17/00, 45/04).
- Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole. (Ur.l. RS, št. 57, 29.6.2007), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV7973>
- Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV7972>
- Odredbe o normativih in kadrovskih pogojih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje (Ur.l. RS št. 57/97)
- Pravilnik o varnosti otrok v vrtcu (http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwj58NLaxqTNAhXCnRoKHU7dASIQFggaMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.w2.arnes.si%2F~osljjk1s%2F02_sola%2Fpravilniki%2Fvarnost_vrtec.doc&usg=AFQjCNEzmNE52s0omiiqhnUBgwZD0rvnRw&sig2=wM18wFe-EDgaSb7zs8DJFg)

7 PRILOGA

7.1 PRILOGA: ANALIZA STANJA O VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU ZA CESTNO-PROMETNO VARNOST V VIZ V SLOVENIJI IN DRUGIH DRŽAVAH

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je v mesecu decembru 2015 vsem VIZ (vrtcem, osnovnim in srednjim šolam) poslalo anketni vprašalnik, da bi pridobili čim več informacij o aktivnostih na področju prometne vzgoje/varne mobilnosti, ki se izvajajo. Z analizo stanja anketnega vprašalnika smo ugotovili naslednje.

PREDŠOLSKA VZGOJA

Polovica vrtcev, ki so odgovarjali na anketni vprašalnik, ima imenovanega koordinatorja za vsebine prometne varnosti oz. varno mobilnost. Imenovani koordinira dejavnosti na ravni vrtca, povezuje dejavnosti z lokalno skupnostjo, koordinira posebne dneve, namenjene prometni vzgoji in z vodstvom usklajuje dejavnosti prometne varnosti oz. varne mobilnosti. Vrtec se najpogosteje povezuje s starši, policijo, lokalno skupnostjo in občinskimi sveti za preventivo in vzgojo v cestnem prometu (SPV).

Tri četrtine vrtcev, ki so v anketi sodelovali, ima v letnem delovnem načrtu posebej načrtovane vsebine prometne vzgoje, skoraj polovica vrtcev pa ima izdelan prometno-varnostni načrt. Načrt poti vsebuje zemljevid poti z opisom nevarnih mest in pravilnega ter odgovornega ravnanja v cestnem prometu, ki ga strokovni delavci vrtcev predstavijo na roditeljskih sestankih, svetu staršev, na sestankih skupin, tudi na spletnih straneh ali oglasnih deskah. Omenjeni načrt ima izdelan manj kot polovica anketiranih vrtcev.

Vrtci sodelujejo in izvajajo različne dejavnosti, projekte, dneve akcij ipd. Najbolj pogost je obisk policistov (95 %), sledijo dejavnosti, pri katerih otroci prehodijo poti in spoznavajo prometne situacije v neposredni bližini vrtca (86 %), likovno ustvarjajo in uporabljajo didaktične igre s prometno vsebino (83 %), sodelujejo v preventivni akciji Varen začetek šolskega leta ter berejo in poustvarjajo zgodbe s prometnimi vsebinami (78 %). Strokovni delavci menijo, da obisk policistov na otroke vpliva zelo pozitivno, saj se radi srečajo z njimi in skupaj prehodijo varne poti, na katerih jih opozorijo na ključne nevarnosti. Zelo priljubljene so lutkovne in gledališke predstave za otroke, ki prikazujejo primerno vedenje v cestnem prometu.

Strokovni delavci v vrtcih menijo, da je za večjo varnost otrok potrebno izvesti naslednje aktivnosti: predavanja, praktične delavnice za starše in otroke s poudarkom na varnosti vseh udeležencev v prometu ter ozaveščanju za odgovorno ravnanje udeležencev v prometu.

V vrtcih so zelo pogosto izrazili pobudo za delo s prostovoljci, z upokojenimi policisti, gasilci, starimi starši in drugimi, da sodelujejo kot usmerjevalci prometa v okolici vrtca in na parkiriščih, kot spremljevalci v času organiziranih pohodov, izletov ali kot soorganizatorji različnih prometnih delavnic.

OSNOVNOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

Iz podatkov lahko povzamemo, da petina zaposlenih strokovnih delavcev na šoli izvaja dejavnosti na področju prometne varnosti/varne mobilnosti. Kar tri četrtine osnovnih šol ima imenovanega koordinatorja za prometno vzgojo/varno mobilnost, ki koordinira dejavnosti na šoli, sodeluje pri načrtu šolskih poti, usklajuje dejavnosti z vodstvom, povezuje dejavnosti šole z lokalno skupnostjo, izvaja posebne dneve akcij in spodbuja izvajanje neobveznih izbirnih

vsebin. Šole sodelujejo z različnimi zunanjimi izvajalci, v največji meri s policijo, SPV, starši in lokalno skupnostjo. Večina šol ima v letnem delovnem načrtu posebej načrtovane vsebine prometne vzgoje/varne mobilnosti. Tri četrtine osnovnih šol ima izdelan **prometno-varnostni načrt**, ki ga pripravlja koordinator za prometno vzgojo. Načrt v več kot polovici šol hranijo ravnatelji, ali pa je objavljen na spletni strani šole. Skoraj vse šole imajo izdelan **načrt šolskih poti**, ki vključuje zemljevid poti, opise nevarnih mest, pravilnega ter odgovornega ravnanja v prometu ... Starše na roditeljskih sestankih in otroke na sestankih oddelčne skupnosti seznanjajo z načrtom poti. Več kot polovica šol (okoli 60 %) ocenjuje, da so šolske poti varne. Poti v okolici šole so različno urejene. Večina šol ima označene prehode za pešce in javno razsvetljavo. Šole (85%) zagotavljajo organiziran **šolski prevoz** (s šolskim avtobusom, s kombijem). Vsi ravnatelji so seznanjeni z načinom opravljanja **kolesarskega izpita**, 90% ravnateljev pa spremlja njegovo opravljanje. Kar polovica šol ima kolesarski poligon, 99% šol izvaja kolesarske izpite, 94% šol ima za izvajanje usposobljenega učitelja, pri usposabljanju za kolesarski izpit 95% šol izhaja iz Izobraževalnega programa usposabljanja za vožnjo kolesa (2004). V usposabljanje je na večini šol vključeno tudi pridobivanje teoretičnega znanja in preizkus, okoli 90% šol izpelje tudi praktično vožnjo s kolesom in kolesarski izpit v prometu. V izvajanje kolesarskega izpita se na skorajda vseh šolah vključujejo učitelji na šoli in policisti.

Dejavnosti šole na področju prometne varnosti so zelo različne in jih je veliko. Poudarek je na varnem začetku šolskega leta, organizirajo tudi obisk policista na šoli. Okrog 80% šol sodeluje še v projektih in natečajih, v akciji **bodi preViden**, izvajajo dejavnosti pri rednem pouku in na dnevih dejavnosti, likovno ustvarjajo, konkretno spoznavajo prometne situacije v neposredni bližini šole. Učitelji v 1. VIO najpogosteje vključujejo vsebine prometne varnosti/varne mobilnosti pri predmetu SPO, v 2. VIO pri urah oddelčne skupnosti, v 3. VIO pri biologiji in kemiji.

Učitelji imajo številne **predloge za izboljšanje prometne varnosti** v okolici šole, prav tako predloge za izobraževanje otrok na tem področju. Zaznavajo različne vloge prostovoljcev in jih pozitivno sprejemajo.

Osnovne šole, ki so odgovarjale na vprašalnik, izvajajo veliko preventivnih dejavnosti. V največji meri gre za obisk policista, preventivni akciji Začetek šolskega leta, **Bodi preViden**, ki opozarja na varnost pešcev, in dejavnost, ko otroci prehodijo poti in spoznavajo prometne situacije v neposredni bližini šole. Poleg tega, da v osnovni šoli izvajajo dejavnosti prometne vzgoje v rednem pouku, na dnevih dejavnosti (naravoslovni, športni in tehniški dnevi), likovno ustvarjajo, osnovne šole zelo pogosto sodelujejo v projektih in natečajih, najpogosteje so vključene v preventivno akcijo **Varno kolo**, s katero šole preverjajo tehnično brezhibnost koles, ki jih vozijo otroci. Akcija poteka v sodelovanju s policijo, SPV, avtomoto društvu, zvezo šoferjev in avtomehaničnikov. Po mnenju osnovnih šol se v varnost in varovanje otrok vključujeta ožja in širša lokalna skupnost.

Osnovne šole so poročale, da so v 1.VIO vsebine prometne varnosti najbolj pogosto vključene med teme pri predmetih spoznavanje okolja, likovna umetnost, šport in slovenščina.

V 2. VIO v osnovni šoli so vsebine prometne varnosti najbolj pogosto vključene v ure oddelčne skupnosti, tehnike in tehnologije, naravoslovja in tehnike ter družbe.

V 3. VIO v osnovni šoli so vsebine prometne varnosti najbolj pogosto vključene v ure oddelčne skupnosti, tehnike in tehnologije, nato pa v zelo nizkem odstotku v ure športa in likovne umetnosti.

Skoraj vse osnovne šole, ki so odgovarjale na vprašanja, izvajajo kolesarki izpit (99 %) in imajo v večini usposobljenega učitelja za izvajanje kolesarskih izpitov, pri usposabljanju za kolesarki izpit izhajajo iz Izobraževalnega programa usposabljanja za vožnjo kolesa. Osnovne šole so poročale, da v izvajanje kolesarskega izpita poleg učitelja, ki izvaja kolesarski izpit, najbolj pogosto vključujejo druge učitelje na šoli, policijo in občinski svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu.

Anketirani za večjo prometno varnost predlagajo: ozaveščanje otrok, praktična usposabljanja otrok (v vseh treh VIO), sodelovanje v projektih, ki so usmerjeni v izobraževanje učencev v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Predlagajo tudi večjo vključenost staršev, prostovoljcev in preostale lokalne skupnosti v izobraževanje.

SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

Petina anketiranih šol izvaja dejavnosti na področju varne mobilnosti, tretjina šol **ima koordinatorja za prometno vzgojo** oz. za varno mobilnost. Naloga koordinatorja je povezovanje v samem zavodu in z lokalno skupnostjo, sodelovanje s policijo, lokalno skupnostjo, društvi in občinskim svetom za preventivo in vzgojo v cestnem prometu.

Malo manj kot polovica šol ima v letnem delovnem **načrtu posebej načrtovane vsebine prometne vzgoje**, le dve šoli imata prometno-varnostni načrt zavoda. V obeh primerih je ta pri ravnatelju. Večina anketirancev ocenjuje, da so poti do njihove šole varne. Otroci prihajajo v šole v glavnem z javnim prevozom (skoraj 60 %).

Šole imajo v svoji okolici šolske poti urejene z bankinami ob cestah, s pločniki, označenimi prehodi za pešce, s semaforiziranimi prehodi za pešce, znižanimi omejitvami hitrosti, grbinami na cesti, urejenimi parkirnimi mesti idr. ukrepi. Največja nevarnosti so velika gostota vozil, neupoštevanje pravil in velike hitrosti vozil v okolici šol. Četrtnina šol po mnenju anketirancev seznanja policijo o nadzoru nad varnostjo otrok pred vožnjo na ekskurzijo.

Področje prometne vzgoje/varne mobilnosti se po mnenju anketirancev obravnava v okviru neobveznih izbirnih vsebin (14 od 37 šol), sledijo posamezne aktivnosti, interese dejavnosti in projekti. Šole največ sodelujejo s policijo, organizirajo prometne delavnice in razne aktivnosti v okviru projektov, npr. Evropski teden mobilnosti, Dan brez avtomobila, varen začetek šolskega leta ali akcij npr. Alkohol ubija, Bodi (pre)viden ipd.

Najbolj neposredno se otroci srečujejo z vsebinami prometne vzgoje pri pripravi na vozniški izpit B kategorije, sledijo obvezne izbirne vsebine, razni projekti in priprava na izpit za druge kategorije vozil (npr. traktor). Prometna vzgoja se vključuje tudi v druge predmete, in sicer pri fiziki, geografiji, predšolski vzgoji in pri strokovnih predmetih (npr. transport, cestna infrastruktura ipd.). Omenja se tudi predmet etika v cestnem prometu in pa modul varna vožnja s traktorji.

Med predlogi za izboljšanje prometne varnosti so tudi preventivne akcije in ozaveščanje, sodelovanje z lokalno skupnostjo, policijo, delavnice in tudi ureditev ustrezne prometne infrastrukture (krožišča, cone za pešce, kolesarske steze ...).

Za izboljšanje vsebin za večjo prometno varnost šole predlagajo več delavnic, predavanj,

okroglih miz, vključevanje vsebin prometne vzgoje v interesne dejavnosti, mladinske ure, večjo vključenost vsebin prometne varnosti v LDN šol ... Šole vidijo prostovoljce kot predavatelje, ki imajo izkušnje v prometu ali pa so bili sami udeleženci nesreč. Sodelovanje z njimi se jim zdi pomembno.

7.2 PRILOGA: UMEŠČENOST PROMETNE VZGOJE V NEKATERIH EVROPSKIH DRŽAVAH

Na podlagi pregleda vključenosti prometne vzgoje in izobraževanja v okviru splošnega izobraževanja ugotovitve kažejo, da je umeščena prometna vzgoja v nekaterih evropskih državah (Nizozemska, Velika Britanija, Francija, Španija, skandinavske države) ter Avstraliji prisotna v skoraj vseh državah, da je v večini obvezna za mlajše otroke (6-9 let), v kasnejši starosti otrok pa je prisotnost prometne vzgoje prisotna v manjši meri, vsebine pa so povezane s starostjo učencev ter podobne med državami (pešci, potniki, kolesarji).

Po drugi strani obstajajo med državami velike razlike glede na:

- uporabljene oblike dela (večinoma ni posebnih predmetov, ampak integracija v druge predmete, v okviru posebnih dejavnosti ali čisto prostovoljno izven pouka),
- predpisan kurikulum (v večini držav ni predpisanih vsebin, ni ur prometne vzgoje, ampak gre bolj v smeri pripravljenih smernic, gradiv, ki jih uporabljajo),
- vključene različne metode (razlaga, informacije, tudi trening za pešce in kolesarje, ni predpisanih testov in preverjanja),
- to, kdo so izvajalci programov (od splošnih učiteljev, strokovnjakov s področja prometne vzgoje, predstavnikov lokalnih skupnosti, policistov in v okviru raznih klubov. Vključenost in odgovornost staršev je zelo različna.).

V okviru mednarodnega projekta EU ROSE 25 (ROSE 25, 2005) so preučevali različne primere dobre prakse na področju prometne vzgoje, usmerjene v otroke in mladostnike do 18. leta starosti. Sodelovalo je 25 evropskih držav z različnimi primeri programov in kampanj za razvijanje prometno varnega vedenja. V analizo je bilo vključenih 27 kurikulumov, 193 preventivnih akcij ter 114 medijskih kampanj.

V okviru projekta je bilo postavljenih 10 korakov, pomembnih za uspešno učenje prometno varnega vedenja (po Zabukovec, 2007):

1. pomen in vloga izobraževanja za razvijanje prometno varnega vedenja,
2. uveljavljanje in krepitev vloge izobraževanja za prometno varno vedenje v javnosti,
3. koordinacija med vsemi potencialnimi partnerji,
4. spodbujanje izobraževanja za prometno varno vedenje v šolah in vrtcih,
5. sinergija in kombinacija izobraževanja za prometno varno vedenje in mobilnega izobraževanja,
6. vključevanje mladostnikov kot tvegane skupine udeležencev v prometu,
7. vključevanje staršev,
8. izdelana dolgoročna vizija s kontinuiranim delovanjem,
9. sinergija in kombinacija izobraževanja, nadzora in prometne infrastrukture,

10. raziskovanje, evalvacija in kontrola kvalitete programov ter intervencij.

Na AVP RS (2014) so pridobili podatke desetih evropskih držav (Avstrija, Nemčija, Švica, Finska, Švedska, Irska, Grčija, Francija, Belgija in Srbija). V številnih državah je vožnja kolesa ena izmed najpogostejših vsebin pri izvajanju prometne vzgoje v osnovni šoli. V določenih državah prometna vzgoja ni del kurikulumuma, vendar sta organizacija in izvajanje vsebin v veliki meri uveljavljeni (na prostovoljni bazi oz. odločitvi posamezne šole ali učitelja). V večini omenjenih držav je prometna vzgoja vsaj delno prisotna v vrtcih in osnovnih šolah, v manjšem obsegu pa tudi v srednjih šolah. V manjšem številu držav je prometna vzgoja prisotna povsem izven šolskega sistema, in sicer v okviru delovanja v različnih klubih, združenjih staršev.

Pogosto so za izvajanje prometne vzgoje pripravljena vsebinska gradiva za učitelje in tudi gradiva za otroke. Izobraževanje za varno kolesarjenje je poleg varnega sodelovanja v prometu v vlogi pešca in učenja pravil prometne varnosti (poznavanje prometnih pravil, tveganja, itd.) med najpogostejšimi vsebinami.

Različne institucije na nacionalni ravni organizirajo ter koordinirajo in nudijo strokovno pomoč in podporo različnim organizacijam, ki pokrivajo prometno varnost ali področje izobraževanja, v večini primerov pa je konkretna izvedba pod okriljem lokalne ravni (lokalnih organizacij za prometno varnost ali drugih teles lokalnih skupnosti). Organizirajo tudi usposabljanja za učitelje, ki izvajajo prometno vzgojo v osnovnih šolah. V nekaterih državah je prometna vzgoja tradicionalno močno prisotna kot način življenja in vrednota, zato niti ne potrebujejo posebnih predpisov, da jo izvajajo (npr. Švedska, Finska).

V večini držav dejanska izvedba, določene vsebine oz. učne aktivnosti in opredelitev časovnega okvirja ni določena, ampak je bolj stvar organizacije posamezne šole ali učitelja, kar tuji strokovnjaki posameznih držav tudi kritizirajo. Izvajalci prometne vzgoje in kolesarjenja so večinoma splošni učitelji, ki so lahko dodatno usposobljeni, v manjšem deležu pa tudi zunanji izvajalci (predstavniki lokalnih organizacij za prometno varnost, policisti ali člani raznih združenj in klubov).

V okviru mednarodnega projekta ROSE 25 ter SUPREME kot primer dobre prakse navajajo primer Nemčije, kjer je prometna vzgoja obvezna, določeno je število ur in konkretne vsebine, aktivnosti izvajajo učitelji v okviru kurikulumuma. V veliki meri sodelujejo tudi predstavniki lokalnih skupnosti in organov za prometno varnost ter policija.

Primer dobre prakse je tudi Francija s kontinuumom prometne vzgoje, ki načrtno in sistematično pokriva celotno vertikalno od vrtca preko osnovnega izobraževanja do srednje šole in vključuje tudi strokovne visoke šole. V obeh primerih so pripravljena strokovna gradiva, ki jih za izvajanje lahko uporabljajo učitelji, velikokrat se izvajajo posebna usposabljanja, pripravljena so tudi gradiva za učence. Npr. v Franciji in Angliji otroci glede na starost prejmejo periodna gradiva s primernimi vsebinami (npr. za pešce, varna pot).

Podobno je v Angliji, kjer izvajajo usposabljanje za vožnjo kolesa na treh nivojih. Prvi nivo se izvaja v prvih razredih in je spretnost vožnje kolesa, drugi nivo se izvaja pri starosti 9-11 let kot osnovni izhodiščni nivo, da lahko otrok v prometu samostojno vozi kolo (npr. v okolici šole), tretji nivo je namenjen starejšim otrokom oz. mladostnikom na predmetni stopnji, ko se kot kolesarji seznanjajo predvsem z dejavniki tveganja in razumevanja nevarnih situacij in pridobijo širši vpogled v varno ravnanje v prometu.

Glede na tradicionalno prisotnost prometne vzgoje v šolah ter sodelovanje z lokalnimi organizacijami za prometno varnost nam je najbližji sistem Avstrije in Nemčije. V teh dveh državah je prometna vzgoja obvezna in vključena v kurikulum, v določenem številu so predpisane tudi ure za izvedbo. Prav tako je obvezen program usposabljanja za vožnjo kolesa, ki ga izvajajo na šolah in vključuje tako teoretični del kot praktično vožnjo in trening, na koncu je obvezen tudi izpit. Izvajalci so šolski učitelji, sodelujejo pa tudi predstavniki lokalnih skupnosti in organizacija za prometno varnost (DVR - nemški svet za preventivo in vzgojo). Prav tako imajo razvita različna gradiva za učitelja in učence.